

Kdo vse naj bi bili naši predniki

razvozlavanju vsake druge – isto temeljno metodično pravilo: pomen vsakega znaka je treba razrešiti le v zvezi z vrsto istih ali podobnih znakov iz bližnjega časa in dokazanih zgodovinskih zvez. Še posebej, če so na razpolago za isti jezik in celo za iste vrste formul zapisov ali besed zapisi z neposrednimi črkovnimi znaki (za venetški jezik z latinskimi črkami!; podobno velja tudi za nekatere etruščanske zapise in imena). S ciljem (to ali ono "slovensko" besedo ali vsaj njej podobno obliko) pogojena razlaga črkovnih znakov, ki se po potrebi lahko tudi spreminja (!) za isti znak, je natanko tista temeljna metodološka napaka, ki takemu pisanju jemlje vsako vrednost. S tem lahko sklenemo naš metodološki uvod.

Bogo Grafenauer

Veneti naši davni predniki? Tako se v naslovu drobne knjižice (125 str.), ki je letos izšla na Dunaju (Glas Korotana, št.10), sprašuje njen avtor Jožko Šavli. Vsekakor gre za naslov, ki pritegne tako širši krog bralcev kot strokovno kritiko. Po vprašanju v naslovu, ki dopušča takšen ali drugačen odgovor, nas vsebina knjige, milo rečeno, razočara.

Kot ne edini in ne prvi skuša avtor dokazati, da se Slovenci niso naselili v današnjo domovino v drugi polovici 6. stoletja, ampak so avtohtoni prebivalci, katerih sledi na tem prostoru lahko zaznamo vsaj 1500 let pred našim štetjem. Podobne teorije niso nove. Spomnimo se le še svežega neupelega poskusa A. Berlota in I. Rebca, ki sta podobno skušala dokazati, da so bili Etruščani Slovani (glej kritiko M. Snoja v Naših razgledih 28.12.1984). V prejšnjem stoletju pa je v številnih razpravah dokazoval avtohtonost Slovencev Davorin Trstenjak, kar je spodbudilo takrat vodilnega slovenskega zgodovinarja Franca Kosa, da je leta 1896 odgovoril z razpravo Kdaj so Slovenci prišli v svojo sedanjo domovino? Razprava, katere bistvo ni bilo v dokazovanju dogodkov, marveč predvsem razvojnih značilnosti, ki jih brez doselitve novega prebivalstva sploh ni mogoče razumeti, je kljub nekaterim napakam do danes ohranila svojo vrednost in učinkovitost in argumentirano pokazala na nevzdržnost avtohtonističnih teorij in v znanstvenem razpravljanju (ne pa v publicistiki) za vselej prekinila nesmiselno debato.

Ambicije našega pisca in knjige niso majhne, saj hoče biti razprava po besedah uvodničarja in založnika Ivana Tomažiča prelomnica na poti novih odkritij o pojavu Slovencev v zgodovini, hkrati pa nima pomena prezreti dosedanjega znanstvenega prizadevanja. Obljuba, ki pa ne izpolni pričakovanj. Vse dosedanje znanstveno delo štirih generacij slovenskih zgodovinarjev (F. Kos, L. Hauptmann, M. Kos, B. Grafenauer) kratko malo izniči z aprioristično trditvijo, da je vse njihovo delo služilo vladajočim ideologijam in je zaradi tega za znanost in resnico izgubljeno in neuporabno. Hude obtožbe, ki pa bolj bremenijo pisca knjige samega kot obtožene zgodovinarje, saj je dovolj, da preberemo le nekaj njihovih del, pa se pokaže prava luč. Dobesedno težko si je predstavljati npr. Milka Kosa, ki je odlično poznal vire za zgodovino Slovencev in ki je bil v svojih pogledih in izvajanjih sila previden in ni napisal ničesar, o čemer ni

bil trdno prepričan, kako namerno falsificira slovensko zgodovino. Na ta način se je avtor izognil znanstveni kritiki njihovega dela, ki bi jo moral opraviti, še preden se je lotil postavljanja nove teorije. Za vsako resno znanstveno delo je pač nevzdržno, da najprej ne naredi obračuna s trenutnim stanjem raziskav in da v primeru, ko utemeljuje novo mnenje na račun starega, s slednjim argumentirano in prepričljivo ne obračuna. Vendar kot se vidi iz opomb pod tekstom, Šavli temeljnih razprav slovenske historiografije, ki rešujejo vprašanje slovenske naselitve v drugi polovici 6. stoletja, sploh ne pozna, ali jih pa noče. Tako v "uradnem" slovenskem zgodovinopisju že od raziskav L. Hauptmanna o geografski razporeditvi slovanskih in bavarskih toponomastičnih sledov na Zgornjem Avstrijskem v 20. letih tega stoletja velja in se povsod naglaša, da je prvi slovanski val v vzhodne Alpe prišel s severovzhoda skozi Moravska vrata že okoli 550 (torej od zahodnoslovanske skupine), čeprav Šavli vztrajno ponavlja, da v slovenski historiografiji velja le mnenje, da so se Slovenci naselili v vzhodne Alpe le z območja Balkana; zato ga tudi preseneča navajanje letnice 550 v Zgodovini slovenskega naroda 1. B. Grafenauerja. Srednjeveško slovansko kolonizacijo v Furlaniji po prenehanju madžarskih vpadov je Šavli označil za povsem izmišljeno razlago, čeprav je M. Kos v eni svojih temeljnih razprav, v kateri se je loteval te problematike (K postanku slovenske zapadne meje, Razprave Znanstvenega društva za humanistične vede 5/6, Ljubljana 1930), na podlagi virov dokazal prav to. Avtorju je nerazumljivo tudi notranje razmerje med Obri in Slovani, ki je za naseljevanje slednjih tudi na današnji slovenski prostor bistvenega pomena. Slovanske podložnosti Obrom v širšem prostoru vzhodnih Alp ne priznava, čeprav viri govorijo drugače in je B. Grafenauer že leta 1950 v zelo obsežni študiji (Nekaj vprašanj iz dobe naseljevanja južnih Slovanov, Zgodovinski časopis IV. 1950), ki je do danes ni nihče zavrnil, analiziral slovansko-obrsko razmerje. Tudi to delo je Šavliju neznano. To so le trije primeri, ki ilustrirajo, na kakšen način hoče biti knjiga prelomnica na poti spoznanj o pojavu Slovencev v zgodovini, in ki pričajo, da je brez znanstvene teže.

Vsakdo, ki bo skušal na novo postaviti in reševati ta vprašanja, bo moral najprej razrešiti vprašanja kontinuitete in diskontinuitete iz pozne antike v zgodnji srednji

vek. Prav za čas 6. stoletja opazimo spremembe na našem prostoru (propad antične cerkvene organizacije, požgana antična mesta), ki pomenijo prelom v razvoju tega prostora in ki so ga lahko povzročili le novi dosegljenci – Slovani, ki se pod tem imenom in na tem prostoru tudi prvič prav v tem času pojavijo v pisanih zgodovinskih virih. Šavli v svojem tekstu ni mogel pokazati na druge vzroke, da so bili Slovani Veneti, zato pa je v veliki meri klical na pomoč etimologijo in iskal toponime, ki spominjajo na Venete. Naj na tem mestu citiram odstavek iz zgoraj navedene razprave F. Kosa: "Tudi po bretagneskem polotoku v severozahodni Galiji so bivali Veneti. So bili tudi ti Slovani? V južni Britaniji je bilo mesto Vindogladia, v južni Galiji pa Vindalium. So li bila tudi ta mesta slovanska? Nazadnje bi lahko kdo vzkliknil, ako bi hotel verjeti vsem etimologičnim trditvam, da so bivali skoraj po vsej Evropi sami Slovani, le v Rimu se je še govorilo latinski, v Atenah pa grški."

Ni bil naš namen, pa tudi mesto ni pravo, podrobno analizirati Šavlijevo knjigo, dokazovati stvari, ki so jasne, in razpravljati o avtorjevem razumevanju zgodovinskih virov (npr. vest o Samu v *Conversio Bagoariorum et Carantanorum*, prenos imena Norik v bližnje bavarske predele itd.), o katerih je zgodovinopisje izreklo svoje mnenje, ampak opozoriti, da obstaja tudi druga plat medalje, ki jo je Šavli zamolčal in ki njegovemu poskusu jemlje vsako resnost, marsikakega nekritičnega bralca pa utegne zavesti.

Peter Štih